

УДК 94(=161.2)(899):061.2(=161.2)
DOI: 10.32589/2411-3883.21.2024.321313

Сергій Ціпко

директор центру наукових досліджень,
Канадський інститут українознавчих студій, університет Альберти (Канада)
scipko@ualberta.ca

УКРАЇНЦІ В УРУГВАЇ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

Анотація. За приблизними підрахунками від п'яти до десяти тисяч українців емігрували до Уругваю. Більшість емігрантів прибули у період між 1920ми і 1930ми роками. Незначна частина прибула після I і II Світових воєн. Столиця Монтевідео стала головним центром українського поселення. У статті детально проаналізовано діяльність іммігрантів і організацій, які вони заснували. Окрім того, у дослідженні простежено динаміку громадських товариств і пояснено причини їхнього поступового занепаду. Зокрема, мова йде про такі товариства, як Українське робітниче товариство імені Тараса Шевченка; Українське культурно-освітнє товариство імені Івана Франка; Робітниче товариство «Воля», яке згодом стало основою прорадянського Українського культурного центру. Через певний час Центр трансформувалася у Культурний центр Максима Горького. У статті також йдеться про Товариство «Просвіта», засноване у Монтевідео 1934 року, та інші громадські і релігійні організації, створені після II Світової війни. Дослідження охоплює різноманітні джерела, наприклад, періодичне видання «Українське слово», що видавалося товариством «Просвіта» в Аргентині і до якого належали члени української спільноти в Уругваї. Окрім цього, джерельною базою є дописи прорадянських видань, що друкувалися в Уругваї, Аргентині та інших країнах. Україномовне видання «Свобода» (Джерсі-сіті, США) також залучено до дослідження.

Ключові слова: Уругвай, Україна, українці в Уругваї, українські іммігранти, українські організації.

Serge Cipko

Assistant Director of Research,
the Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta (Canada)
scipko@ualberta.ca

UKRAINIANS IN URUGUAY: A HISTORICAL OVERVIEW

Abstract. According to estimates, some five thousand to ten thousand Ukrainians immigrated to Uruguay. The vast majority of the immigrants settled in the republic in the 1920s and 1930s. Few came before World War I and after World War II. The capital city of Montevideo was the chief centre of Ukrainian settlement with smaller numbers of Ukrainians residing in other parts of the country.

This article provides details about the occupations of the immigrants and the organizations that they founded. The study also traces the evolution of the organizations and discusses the period of decline in Ukrainian community activity. Among the organizations discussed are the Taras Shevchenko Workers' Society (Ukrainske Robitnyche Tovarystvo im. Tarasa Shevchenka); the Ivan Franko Ukrainian Cultural-Educational Society (Ukrainske Kulturno-Osvitne Tovarystva im. Ivana Franka), and the Volia (Freedom) Workers' Society (Robitnyche Tovarystvo Volia), which merged to found the pro-Soviet Ukrainian Cultural Centre (Ukrainskyi Kulturnyi Tsentri). During the 1940s, the latter evolved into the Maxim Gorky Cultural Centre (Centro Cultural Máximo Gorki). The article also discusses the Prosvita Society, founded in Montevideo in 1934, and other developments in the organizational and religious life of Ukrainians after World War II.

The study draws on a variety of sources. These include the Ukrainian-language periodical *Ukrains'ke slovo* published by the Prosvita Society in Argentina and to which members of the Ukrainian community in Uruguay subscribed. Another set of sources pertain to publications that carried reports about the pro-Soviet segment of the Ukrainian community and which were published in Uruguay, Argentina, and elsewhere. The Ukrainian-language periodical *Svoboda* of Jersey City, USA, was also used for this study along with yearbooks published by Svoboda Press. Other materials consulted include sources in Spanish, English, and Russian.

Keywords: Uruguay, Ukraine, Ukrainians in Uruguay, Ukrainian immigrants, Ukrainian organizations.

У ході масової еміграції українців на два континенти Америки невелика республіка Уругвай у Південній Америці була одним із місць призначення протягом перших десятиліть двадцятого століття.

Хоча іммігранти, які прибули до Уругваю в той період, були з різних куточків світу, більшість із них були з Іспанії та Італії. Таким чином, за оцінкою приблизно 273,000 європейських (чистих) іммігрантів між 1880 і 1930 роками, 34% з них були іспанцями та 31% італійцями. (Goebel, 2010, 197-198). Тим не менш, відбувся значний міграційний рух зі Східної Європи, включаючи українські території, до країни площею 176,215 кв. Небагато українців іммігрували до Уругваю до 1914 року. Ми знаємо про одного українця, який розповів свою історію львівському часопису “Емігрант” (часопис “Товариства св. Рафаїла для охорони руських емігрантів з Галичини і Буковини”) у листі від квітня 1910 р. Цей поселенець, який ідентифікований як І. Н. з Монтевідео, і був іммігрантом з Російської імперії, розповів, що він переселився з Аргентини до Уругваю. Він розповів, що “працюю на фабриці 13 годин за 2½ реньських котріх ледві хватає на бриття; для чого оставать ся без корісно в Америці я не хочу, так як се булоб великим уроном для нього бриття не стільки з боку фізичного здоров’я, як з боку унственно-го запустинія”. Він також поділився, що “З теї пори як я виїхав з Росії, я нічого не читав. Хочу дуже їхати в Европу, але як що вдасть ся при-моститись робочим на якомусь європейському пароплаві, аби доїхати безплатно” (“Емігрант”, 1911, 29).

У 1913 році в Сан-Хав’єрі, департамент Ріо-Негро, було засновано російську колонію, яка налічувала приблизно 300 родин. Вони були членами християнської секти під назвою Новий Ізраїль. У провідниках був Василь Лубков, але також згадується Максим Шевченко. Отже, серед членів були люди українського походження. За словами російський лінгвіст Глеба Пилипенка, “серед мігрантів першої хвилі були і українці, вихідці як з Воронезької та Курської губерній, з Кубані, так і з других губерній Російської імперії, де переважало українське населення.” (Пилипенко, 2018, 310.)

Переважає більшість українських іммігрантів прибула до Уругваю в 1920-1939 рр. Оцінки коливаються від 5,000 до 10,000 іммігрантів

(“Діло”, 1936, 2). Більшість прибула із Західної України. Значну частину імміграції становили лемки. За одними оцінками, їх кількість сягало 2,000 (“Лемко”, 1937, 3). Населення Уругваю бл. 1930 була коло 1,9 мільйона.

Багато іммігрантів працювали на м’ясокомбінатах, особливо в районі Вілла дель Серро в Монтевідео. Інші працювали на будівництві та домашня робота. Мало хто став хліборобами, але був один великий виняток у місцевості Лас-Флорес, департамент Сальто. Поселенці (євангельські християни-баптисти), здається, надихнули назву сусіднього населеного пункту Паломас (голуби). Згідно з газетою “El Pueblo de Salto”: “Назва [Паломас] є омонімом двох потоків, які охоплюють поселення, і це пов’язано з тим, що в 10 км на південь була російсько-польська колонія та [їх] плантації пшениці та соняшнику були головним джерелом привабливості для зграй голубів”. (“El Pueblo de Salto”, 2017).

Значний погляд на умови життя українців в Уругваї подає переселенець з Лемківщини Олексій Галушак. За словами Галушака 1936 року, “Ті, що працюють тут фізично мають змогу працювати 8 годин деньно, суботу лише до полудна” (“Діло”, 1936, 2).

Галушак також відзначив різні релігійні тенденції серед українців в Уругваї. Були православні, греко-католики, євангелісти, баптисти, а також певна кількість атеїстів. За словами Галушака, з точки зору політичних тенденцій, найбільш виразним був прокомуністичний вплив. Серед емігрантів були також соціалісти, націоналісти, анархісти (“Діло”, 1936, 2). Він також зазначив, що “Школи української тут нема,” та “сотні дітей не вмють по нашому говорити не то писати”. На його думку, для розвитку громади необхідно було мати священник, режисер, учитель, економіст-кооцератор: “Треба би тут священника українця, доброю промовця і музикальною; доброго режисера до вистав; учительки до дітей; економіста-кооцератора, який був би містком між соціалістами, пів комуністами, націоналістами і католиками та і православними”. Він вважав, що “Якщо булоб тут чотирьох таких людей, тоді можнаб щось зробити тут...”. Галушак потім додав, що “Людей мусілаб дати Галичина і життя їх могло б бути таке. Священника [тількищо? Не розбірливо.] мусілиб утримувати наші владики принайменше 1-2 роки. Режисер крім свого фаху мусів би бути хоч тро-

хи столяр, кравець, стрижей, чи який інший фахівець і не всіх фахів, лиш одного досить йому, і то не з дипломами, лиш якби вмів робити”. Що стосується вчителя, “Учителька училиб діти двічі а може тричі в тижні, а крім цього моглаб дістати працю у фабриці чеколяди, цукерків чи папіросів де можна працювати акордово, остаточно прати білизну своїм і [на? Не розбірливо.] це може заробити до 160 зол. місячно”.

Для українців, які могли б розглядати еміграцію до Уругваю, було наступну пораду: “Як жеж дістатись сюди? Гроші на дорогу мусілиб вони мати свої 150 долярів і 10 долярів на вироблення афідавіту, а казцію в квоті 300 долярів цю старались би вже тутешні лемки. Лише одно -- ці люди мусілиб бути працюючі і сильні характери, які не потонулиб у комуністичнім морі і люди рішені на те, що як не булоб умовою праці, треба працювати фізично. Страху нема, тут можна жити”. Пізніше Галушак повторив останній пункт і розширив його так: “...Ще раз кажу, що страху тут нема з прожитком. Тут можна дати собі раду. Паничі або пані, що думалиб, що відразу чекає посада за столиком по приїзді -- нехай не їдуть, але люди праці сміло можуть. Тут якби підготовив хто добру виставу то може заробити на один раз 200–300 зол. Так само добре підготований хор навіть до радія може співати. Уругвайці приймають гостей дуже радо”. Він також повідомив: “Ще одно щодо виїзду наших українців тут: Панночка, яка вміла би провадити кухню ресторан роботяща, знайшлаб працю і добре заробилаб. Хлопець пекар теж знайшов би працю у своїх як майстер пекарський. Тут хліб печуть без дріжлжей, отже наші емігранти не можуть їсти цього хліба–не люблять. Заложилиб ми пекарню, гроші булиб, лиш фахівця нема”. Щодо себе особисто, то він поділився: “Особисто почуваюсь тут добре, задоволений, що приїхав. Покищо учусь мови і письма. За два місяці думаю зачинити якийсь інтерес”. (“Діло”, 1936, 2).

Галушак згадав проанархістський вплив серед деяких українців. Проанархічна організація “Федерация российских рабочих организаций Южной Америки” була заснована в сусідній Аргентині в 1917 р. Його орган “Голос труда” виходив у Монтевідео протягом двох років. Серед членів цієї організації були українці. Принаймні одна українська театральна вистава, оперета Кирила Стеценка “Сватання на Гонча-

ривці”, 1909 р., була спонсорована організацією (1928 р., Вілла дель Серро) (“Голос труда”, 1928, 4).

Організації з українськими назвами виникли з 1928 р. Так, “Українське Робітничє Товариство ім. Тараса Шевченка” засновано в Монтевідео. У 1936 році вона налічувала близько 55 активних учасників. Через два роки, у 1930 році, у Вілла дель Серро було засновано Робітничє товариство “Воля”. У 1936 році вона нараховувала приблизно 30 членів, серед яких багато буковинських українців (“Діло”, 1936, 2).

Незважаючи на виражені прорадянські тенденції, у 1934 році в Монтевідео було засновано Товариство “Просвіта” як організацію, яка виступала за незалежність України від Радянського Союзу. У 1936 році воно налічувало 44 члени (“Діло”, 1936, 2). Галушак був членом цієї організації. Лише через рік після заснування в Монтевідео провідник “Просвіти” в Уругваї Теофіл Літошенко зауважив, що осередок аргентинської “Просвіти” в Буенос-Айресі виступав своєрідним українським консульством у “південному конусі” південноамериканського континенту (“Українське слово”, 1935). Просвіта в Монтевідео не могла за законом діяти як філія організації в іншій країні. Літошенко народився 23 липня 1903 року в селі Ніжин, Чернігівської області на сході України. (“Українське слово”, 1967, 5). У 1936 р. газета “Свобода” в США повідомляла, що українці в Уругваї “починає творити свої просвітні гуртки та вести просвітньо-організаційну діяльність”. Воно додало, що “Найсильніший гурток українців є в столиці Уругваю, Монтевідео, де існує українське товариство ‘Просвіта’, яке провадить досить живу діяльність, гуртуючи в своїх рядах чимраз більше число нашого громадянства. Це товариство в сталому звязку з тов. ‘Просвіта’ в Аргентині, має свою бібліотеку, Аматорський Гурток, які постійно розвиваються”. (“Свобода”, 1936, 1).

Члени прорадянської частини громади передплачували короткочасне періодичне видання “Робітник”, яке було засноване в 1934 році. Вони також були серед членів “Комітету допомоги політичним в’язням Західної України та Західної Білорусії” (“Бюлетін”, 1934, 1), а також “Українське культурно-освітнє товариство імені Івана Франка”, яке в 1936 р. мало 31 активний член (“Діло”, 1936, 2). Крім того, певний час діяло “Товариство Лемко”.

У 1938 році з товариств імені Тараса Шевченка, Івана Франка, Воля та Лемків утворюється “Український культурний центр”, який прийняв прорадянську орієнтацію. Під час Другої світової війни “Український культурний центр” перетворюється на “Українсько-білоруський культурний центр”. У середині 1942 р. у Москві був створений “Всеслов’янський комітет” (ВСК), який видавав періодичне видання (російською мовою) “Славяне”, яке поширилося на всю Америку. ВСК створив свій координаційний комітет у Монтевідео, а в 1943 році заснував “Unión Eslava”. Згодом “Українсько-білоруський культурний центр” переростає в “Культурний центр імені Максима Горького” (“Centro Cultural Máximo Gorki”). (“Un siglo de cultura e identidad”, 2019). В останні роки існували “Centro Cultural Máximo Gorki” в Монтевідео, “Слов’янський союз” у Пайсанду (“Unión Eslava de Paysandú”), “Centro Cultural Eslavo” в Сальто та “Centro Cultural Máximo Gorki” в Сан-Хав’єрі (“Русские в Уругвае: История и современность”, 2009). Окрім сторінок у Facebook, які підтримують організації, є така: “Huellas rusas y ucranianas en Uruguay” (Російські та українські сліди в Уругваї).

Під час Другої світової війни та відразу після неї прорадянські українці брали активну участь у зборі допомоги Радянському Союзу та на Всеслов’янських з’їздах. Звіт “Центру культури імені Максима Горького” в Монтевідео за 1948 рік містить приклади проведених заходів. У звіті згадується школа російською та українською мовами для дітей і дорослих, яка, як стверджується, мала ліквідувати неписьменність. Там також зазначалося, що в 1948 році “за допомогу дітям-сиротам нашої Батьківщини” було надіслано 4,000 уругвайських песо. Центр, розташований у власному будинку, сподівався створити товариство взаємодопомоги, яке забезпечувало б медичне страхування та інші пільги для членів. У звіті про філію центру у Вілла дель Серро згадується, що найбільше скупчення іммігрантів було в передмісті, і що більшість із них були з довоєнної Польщі. При філії діяли драматичний гурток, хор, жіноча секція, комітет по збору допомоги дітям-сиротам. Культурно-освітній комітет дві суботи на місяць організовував спільні читання. Було жіноче відділення. Звіт “Слов’янське товариство в Пайсанду” супроводжувався фотографіями того, що в підписах

було описано як “Українсько-слов’янське товариство у Пайсанду”. Його діяльність включала збір допомоги сиротам, спільні читання, вивчення музики, та раз на місяць або на два місяці показ радянських фільмів. (“Уругвай”, 1949, 229–233.)

У 1950-х роках певну кількість прорадянські члени української громади в Уругваї переселилися в радянську Україну у відповідь на кремлівську кампанію “За повернення на батьківщину”. Після Другої світової війни деякі українці, білоруси та інші їздили з Аргентини до Монтевідео, щоб обміняти польські паспорти на радянські в радянському дипломатичному представництві в столиці Уругваю, поки Аргентина не визнала СРСР до 1946 році. Уругвай мав відносини з Радянським Союзом, з перервами, але Аргентина не до цього року. Однак радянські представники не заохочували українців в Уругваї, Аргентині та інших країнах які хотіли переселитися в СРСР, до середини 1950-х років за часів Никити Хрущова.

У квітні 1955 року радянська влада заснувала Комітет за повернення на батьківщину з центром у Східному Берліні. На той час Іосиф Сталін уже помер, і Кремль сприяв поверненню до Радянського Союзу серед переміщених осіб, які були радянськими громадянами та переселилися в інші країни після Другої світової війни. У Південній Америці в 1955–1957 роках на кампанію відгукнулося приблизно п’ять тисяч людей. Однак це переважно не поселенці після Другої світової війни, а іммігранти, які приїхали з польськими (та іншими) паспортами в 1920-х і 1930-х роках, і які тепер були носіями радянських документів, і їхні діти, народжені в Південній Америці. Більшість переселенців становили люди в Аргентині українського, білоруського, російського, литовського та інших походження. Точна участь Уругваю в цьому русі невідома, але є деталі, які можна почерпнути зі звітів посольства Канади в Уругваї. Так, у звіті посольства в липні 1956 р. зазначалося, що аргентинський пароплав “Санта Фе”, який вирушив із Буенос-Айреса з 700 пасажирями, вранці 29 червня 1956 р. підібрав у Монтевідео ще 106 пасажирів і відплив до Одеського порту в УРСР. (Cipko, “Monitoring the ‘Return to the Homeland’ Campaign”, 2011, 257–278).

Після Другої світової війни до Уругваю приїхала лише жменька українців. Проте за-

сновувалися нові українські організації. В Аргентині “Товариство Відродження” існувало в Буенос-Айресі з низкою відділень. Організація з такою назвою була заснована і діяла кілька років у Монтевідео. У 1952-1967 рр. в Монтевідео діяла Українська католицька парафія, а в 1950-х рр. – Українська автокефальна Православна Церква парафія. В Уругваї були й українські протестанти.

Про стан української громади в Уругваї близько 1970 року маємо інформацію з візиту Олексія Галушак до редакції “Свободи” в Джерсі-Сіті, США. Під час візиту “Свободи” повідомив, що Галушак в Уругваї “понад 20 років провадить своє підприємство, виявляючи також активність у місцевій ‘Просвіті’”. Продовжував що “В Монтевідео існують ‘Просвіта’ і ‘Відродження’, однак, уже немає української католицької церкви, бо після смерті священника не вдалося нового дістати.” “Свобода” дізналася від Галушак, що “Українська іміграція в Уругваї старіється, пересічний вік понад 60 років”. Стверджувалося, що “У ту країну прибували переважно самотні українці, котрі залишили свої друзі, і не змогли їх забрати від советської влади багато української молоді відійшло через мішані подружжя від української громади, відходить і решта”. З точки зору рівня життя, “Українці в Уругваї відносно непогано забезпечені, понад 90% живуть у власних будинках.” Була намальована картина ізоляції від решти української діаспори: “Зв’язки з українцями у вільному світі досить слабкі, хіба хтось виписує пресу, але багато слухають українські радіопрограми з Аргентини”. Соціальна мобільність також згадувалась: “В Монтевідео є кільканадцять професіоналістів”. Так як про радянську кампанію “повернення на батьківщину”: “Частинні українців, які виїхали 10-12 рр. тому, підбурені совєтською пропагандою, до СРСР, вдалося деяким повернутись до Уругваю”.

Галушак зазначив, що в Уругваї існують українські протестанти, “однак, вони перебувають під юрисдикцією Слов’янської Євангельської Церкви, де відправи відбуваються російською мовою. Вдома такі вірні розмовляють тільки українською мовою і є добрими українцями”. Він висловив думку, що через цю ситуацію, “треба було б до Уругваю прибути українським пасторам євангелістам”. Оптимістичного прогнозу для української громади не було даний:

“П. Олекс Галушак вважає”, – сказав “Свобода”, “що українці в Уругваї зможуть виявляти активність ще з десятків років, але молодого поповнення вони вже не мають. Частина українських родин виїхала з тієї країни до Аргентини, Канади і ЗСА” (“Свобода”, 1970).

У пізніші роки з’явилися й інші ознаки, що вказували на занепад діяльності української громади в Уругваї. Так, у 1974 р. Михайло Данилишин з тов. “Просвіта” в Аргентині – організація, яка була заснована в 1924 році і мала (і досі має) філії за межами столиці Буенос-Айреса – написав статтю що включало підзаголовок “Загрозливий стан для українців в Уругваї”. Він зазначив, що “В 1934-му році засновано там Т-во “Просвіта”, яке в пізніших роках збудувало свій Народний Дім”. Тоді він зазначив, що “Внаслідок заходів, пороблених перед Урядом, надано назву “Україна” одній із вулиць Монтевідео, як призначення для української спільноти”. Він детальніше розповів про долю Української Католицької Церкви в Уругваї: “Існувала також українська католицька парохія, яку обслуговував покійний о. Іпатій Майка, ЧСВВ, але кілька років тому він помер і дотепер його не заступлено. Внаслідок цих відносин українська громада в Монтевідео нидіє”.

Данилишин намагався відвідати Уругвай, щоб з’ясувати стан тамтешньої української громади. За його словами, “Двічі відвідуючи Монтевідео, я намагався вяснити дійсний стан тамошніх відносин і в тих справах переговорював з деякими особами відносно майбутности нашої громади в тому місті, але, на жаль, висновок був такий, що, з огляду на несприятливі відносини серед нашої громади, ледве чи вдасться вже заактивізувати рештки українських сил, хібащо можна ще зберегти дещо із майна тепер нечинної “Просвіти””. Він продовжив так: “Вихід із цієї складної ситуації в тому, щоб Управа “Просвіти” в Монтевідео звернулася до “Просвіти” в Аргентині і спільно шукала способів та

можливостей цю проблему розв’язати”. Він також згадав економічні тенденції, які впливало на українську громаду в Уругваї: “Слід зазначити, що в останніх роках загальні відносини в Уругваї значно погіршилися, що спричинило “девальоризацію” уругвайського пеза, викликаючи незадоволення серед населення і негативно позначаючись на організаційному житті еміграційних скупчень”. (Данилишин, 1974, 92).

Назва вулиці “Україна”, здається, походить від візиту членів Української Центральної Репрезентації в Аргентині до міської ради Монтевідео у 1969 р. Про це йдеться у повідомленні “Вільного слова”. “Від українців брали участь – інж Микола Сліпченко – голова українського товариства “Відродження” Богдан Коваль – секретар екзекутиви й Богдан Лаврушко – делегат місцевих українців. Від міської управи прийняв їх на авдієнції Еділь Едстар Гuedes. Від преси був присутній журналіст з газети “Ля Маньяна” в Монтевідео – Мартінез Берсечі”.

Про останнього журналіста в статті говорилося, що він “співпрацює з українцями Уругваю від багатьох літ. Він очолює Міжнародний комітет боротьби з російським більшовизмом. Під його головуванням відбулася в 1956 р велика проти-більшевницька маніфестація на площі в Монтевідео під назвою “Поневолен народи московським більшовизмом” в якій взяли участь 12 національностей”. Звіт продовжувався, що “На відвідинах у міській управі українська репрезентація відбула розмову з головою міської управи Монтевідео й внесла прохання щоб у столиці Монтевідео -- назвати одну з вулиць назвою “Україна” а одну з площ назвати ім Тараса Шевченка. Про цю авдієнцію принесла повідомлення газета “[La Mañana]” 13 травня 1969 р.” (“Вільне слово”, 1969, 6.).

Стосовно площі “Тараса Шевченка” міське видання згадує про місцезнаходження останньої так: “У східній частині району розташована площа Тараса Григоровича Шевченка, яку перетинають проспекти Сан-Мартін і Каміно Капітан Тула”. (Для його місцезнаходження дивіться, наприклад, Google Maps.)

Приблизно у 1980-х Данилишин згадував що “Загально тепер шириться поголоска, що українська спільнота в Монтевідео викінчується чи радше зникає, бо старі вимирають, а молоді асимілюються”. (Данилишин, 1980, 179). Невдовзі після цієї поголоски Просвіта перестала існувати і сьогодні в Уругваї немає організацій із самобутнім українським характером. Останнім головою “Просвіти” був Петро Сенишин (“El Pais”, 2024). Він помер у 2023 році. Його доньки Марта та Христина Сенишин згадували його відданість цій організації так: “Як президент товариства “Просвіта”, його палке бажання зберегти та поділитися багатющою культурною спадщиною України було відчутним”. Зв’я-

зок з Україною сина Івана та Марії (уродженої Кузів) Сенишиних, які також були активними в громаді, описано так: “Як інженер лісового господарства, він знайшов унікальний спосіб висловити свою любов до України: він створив монументальну дерев’яну карту, на якій кожен регіон країни зображено характерними кольорами, мистецька данина своєму корінню. Його бібліотека, різноманітна скарбниця дисциплін, віддзеркалювала його невгамовну цікавість і бажання пізнавати світ загалом”. Його книги були подаровані Національній бібліотеці в Монтевідео: “Його відкритість до світу та бажання ділитися знаннями надихнули цю по жертву українських книжок національній бібліотеці, нашій Національній бібліотеці”. Дарування було описано так: “На честь його життя, людини, яка прийняла знання в усіх його формах і випромінювала незрівнянну любов до батьківщини своїх предків, ці книги стануть мостом між культурами, святкуванням його духу відкритості та його відданості культурному розмаїттю” (“El Pais”, 2024).

У 1991 році Україна проголосила свою незалежність. Хоч сьогодні в Уругваї вже немає організації суто українського характеру, в Уругваї є почесне консульство України. Його очолює Дієго Гвадалупе Бренна.

ЛІТЕРАТУРА

- “Бюлетін” (Монтевідео). 1934. “Заклик Комітету Допомоги політичним в’язням Зах. України і Білорусі до українських і білоруських робітників у 17 роковини Жовневої революції”. Ч. 2. Стор. 1.
- “Вільне слово” (Торонто). 1969. 28 червня. Стор. 6.
- “Голос труда”. 1928. “На Вижа дель Серро”, 1 липня. Стор. 4.
- “Huellas rusas y ucranianas en Uruguay”. https://m.facebook.com/p/Huellas-rusas-y-ucranianas-en-Uruguay-100067105837849/?locale=es_LA.
- Goebel, Michael. 2010. “Gauchos, Gringos and Gallegos: The Assimilation of Italian and Spanish Immigrants in the Making of Modern Uruguay 1880-1930”. *Past & Present*, no. 208. Стор. 191–229.
- “Google Maps”. <https://www.google.com/maps/place/Ucrania,+12800+Montevideo,+Departamento+de+Montevideo,+Uruguay/@-34.8880357,-56.2673776,18z/data=!3m1!4b1!4>

- m5!3m4!1s0x95a1d58a50276f51:0x9d980282f0379a7!8m2!3d-34.8880357!4d-56.2662833.)
- Данилишин, Михайло. 1980. "Країни Південної Америки та українські поселення". *Альманах Українського Народного Союзу на рік 1980*. (Jersey City-New York: Svoboda Press). Стор. 173–182.
- Данилишин, Михайло. 1974. "Українці в Південній Америці". *Альманах Українського Народного Союзу на рік 1974* (Jersey City-New York: Svoboda Press). Стор. 91–94.
- "Діло", 1936. "Українці в Уругваї", 20 червня. Стор. 2.
- "[Diario] El Pueblo". 2017. "Características de Paloma", 18 жовтня.
- "El Pais". 2024. "Номенаје". 15 лютого.
- "Емігрант". 1911. "Про заробітку в Аргентині і Уругваю". Ч. 2–3 (лютий 1911). Стор. 29.
- "Лемко: Карпаторуська робоча газета" [Нью-Йорк]. 1937. "Привіт", 20 липня. Стор. 3.
- Пилипенко, Г.П. 2018. "Русские в Уругвае: Полевье заметки", *Слов'янський альманах* (Москва) ч. 3–4. Стор. 306–317.
- "Русские в Уругвае: История и современность". 2009. Вид. Д. Белов та ін. (Монтевідео) [видавець не вказано].
- "Свобода". 1970. "Олекса Галушак з Уругваю видав гол канцелярію УНС редакцію "Свободи". 23 вересня. Стор. 3.
- "Свобода". 1936. "Українці в Уругваю". 23 листопада. Стор. 1.
- "Українське слово" (Буенос-Айрес), 1967. "По смертна згадка Бл. П. Теофіль Літошенко", 24 березня. Стор. 5.
- "Українське слово" (Буенос-Айрес), 1935. 17 листопада.
- "Un siglo de cultura e identidad: 70 años del Centro Cultural Máximo Gorki de Montevideo". 2019. 29 серпня. Опубліковано на facebook.com/maximogorkimvd/posts/460303127889355/ [Дата перегляду 24 квітня 2020 р.].
- "Уругвай". 1949. "Український календар-довідник на 1949 рік" (Буенос-Айрес: Світло). Стор. 229–233.
- Сірко [Ціпко], Serge. "Monitoring the 'Return to the Homeland' Campaign: Canadian Reports on Resettlement in the USSR from South America, 1955–57." *Re-Imagining Ukrainian Canadians: History, Politics, and Identity*, ed. Rhonda L. Hinthner and Jim Mochoruk (Toronto: Toronto University Press, 2011). Стор. 257–278.